

**LIETUVOS RESPUBLIKOS AKCIZŲ ĮSTATYMO NR. IX-569 9, 10, 26, 35, 37, 37¹, 38, 44,
61 IR 67 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS
AKCIZŲ ĮSTATYMO NR. IX-569 1, 2, 3, 30, 31 STRAIPSNIŲ, II IR III SKYRIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO NR. XIII-1327 8 IR 9 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Projektai parengti atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“, nuostatas dėl mokesčių sistemos struktūros tobulinimo ekonomikos augimui palankia kryptimi ir mokesčių bazės optimizavimo. Rengiant Projektus taip pat įvertintos Europos Sąjungos Tarybos rekomendacijos Lietuvai plėsti ekonomikos augimui mažiau žalingų mokesčių bazę.

Projektų tikslas – didinant akcizų tarifus plėsti ekonomikos augimui mažiau žalingų mokesčių bazę, kartu mokestinėmis priemonėmis labiau prisidedant prie aplinkosauginių ir sveikatinimo tikslų įgyvendinimo.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Projektus parengė Finansų ministerijos Mokesčių politikos departamento (direktorė – Jūratė Laurikėnaitė, tel. 239 0151, el. p. Jurate.Laurikenaite@finmin.lt) Netiesioginių mokesčių skyriaus (vedėja Asta Zelo, tel. 219 9383, el. p. Asta.Zelo@finmin.lt) vyr. specialistė Jolanta Poškevičienė (tel. 239 0166, el. p. Jolanta.Poskeviciene@finmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Akcizų įstatyme nustatyti akcizų tarifai:

- etilo alkoholiui – 1 832 eurų už gryno etilo alkoholio hektolitrą;
- bešviniam benzinui – 434,43 euro už 1000 litrų produkto;
- gazoliams – 347 eurų už 1000 litrų produkto;
- gazoliams, skirtiems naudoti žemės ūkio veiklos, įskaitant akvakultūros ar verslinės žvejybos vidaus vandenyse veiklą, subjektams žemės ūkio produktų gamybai – 56 eurų už 1000 litrų produkto;
- šildymui skirtiems gazoliams (buitiniam krosnių kurui), KN 2710 19 91–2710 19 99 subpozicijose klasifikuojamiems energiniams produktams (tepalinėms alyvoms) ir skystajam kurui (mazutams) – 21,14 euro už 1 000 litrų produkto akcizų tarifas;
- kaitinamojo tabako produktams nuo 2019 m. kovo 1 d. – 68,6 euro, nuo 2020 m. kovo 1 d. – 78,5 euro, o nuo 2021 m. kovo 1 d. – 90 eurų už kilogramą tabako.

Be to, šiuo metu tais atvejais, kai padidinami akcizų tarifai cigaretėms, didmenine prekyba cigaretėmis užsiimantiems ūkio subjektams nustatyta prievolė inventorizuoti cigarečių likučius ir sumokėti susidariusį akcizų skirtumą. Tačiau tokios prievolės nėra nustatyta už nuosavybės teise priklausančią kitą, nei cigaretės, apdorotą tabaką, etilo alkoholį ir alkoholinius gėrimus bei kaitinamojo tabako produktus.

4. Įstatymų projektuose siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Siūloma padidinti akcizų tarifus šiems produktams:

- Etilo alkoholiui nuo 2020 m. kovo 1 d. iki 2 025 eurų (nuo 1 832 eurų, t. y. 10,5 proc.) už gryno etilo alkoholio hektolitrą.

Pažymėtina, kad, remiantis Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenimis apie alkoholinių gėrimų pardavimus, per penkerius metus (2018 m., palyginti su 2013 m.) etilo alkoholio rinka susitraukė 7,2 proc., o vyno ir kitų fermentuotų gėrimų traukėsi apie 37,5 proc., tarpinių produktų – 83,8 proc., alaus – 23,6 proc.

Padidinus akcizų tarifą etilo alkoholiui, dėl mokestinių veiksmų 0,5 l stipraus gėrimo vidutiniškai galėtų pabrangti apie 0,45 euro.

- Degalams nuo 2020 m. sausio 1 d.:
 - standartinį akcizų tarifą bešviniam benzinui iki 466 eurų (nuo 434,43 euro, t. y. 7,3 proc.) už 1000 litrų produkto;
 - standartinį akcizų tarifą gazoliams iki 372 eurų (nuo 347 eurų, t. y. 7,2 proc.) už 1000 litrų produkto;
 - akcizų tarifą gazoliams, skirtiems naudoti žemės ūkio veiklos, įskaitant akvakultūros ar verslinės žvejybos vidaus vandenyse veiklą, subjektams žemės ūkio produktų gamybai, iki 81 euro (nuo 56 eurų, t. y. 44,6 proc.) už 1000 litrų produkto;

Padidinus akcizų tarifą bešviniam benzinui, dėl mokestinių veiksmų jo kaina galėtų padidėti apie 0,04 euro už litrą, gazoliams ir žemės ūkio veikloje naudojamiems gazoliams – apie 0,03 euro už litrą, tačiau galutinė kaina vartotojui priklausys nuo kitų, nemokestinių veiksmų naftos ir degalų rinkose.

- Kaitinamojo tabako produktams nuo 2020 m. kovo 1 d. nuo 68,6 iki 113,2 euro, t. y. 65 proc. (vietoj numatyto 78,5 euro, arba 14,4 proc.) už kilogramą produkto.

Padidinus akcizų tarifą kaitinamojo tabako produktams, dėl mokestinių veiksmų 20 vienetų kaitinamojo tabako produktų galėtų pabrangti apie 0,33 euro.

Taip pat siūloma nuo 2020 m. sausio 1 d. panaikinti akcizų lengvatą šildymui skirtiems gazoliams (buitiniam krosnių kurui), KN 2710 19 91–2710 19 99 subpozicijose klasifikuojamiems energiniams produktams (tepalinėms alyvoms) ir skystajam kurui (mazutams), kuriems būtų taikomas standartinis akcizų tarifas – 372 eurų už 1000 litrų produkto. Panaikinus akcizų lengvatą šildymui skirtiems gazoliams, dėl mokestinių veiksmų 1 litras šildymui skirtų gazolių vidutiniškai galėtų pabrangti apie 0,40 euro.

Be to, siūloma nustatyti analogišką cigaretėms taikomą tvarką naujo akcizų tarifo įsigaliojimo dieną perskaičiuoti akcizus už didmeninėje prekyboje turimų apdoroto tabako, etilo alkoholio ir alkoholinių gėrimų bei kaitinamojo tabako produktų likučius, nustatant prievolę juos inventorizuoti ir sumokėti akcizų skirtumą. Pažymėtina, kad pastaraisiais metais stebimas reiškinys, kad, prieš padidinant akcizų tarifus etilo alkoholiui ir alkoholiniams gėrimams, jų gamintojai ir asmenys, vykdanys didmeninę prekybą šiais produktais, išleisdavo iš akcizų mokėjimo laikino atidėjimo režimo neįprastai didesnius etilo alkoholio ir alkoholinių gėrimų kiekius. Dėl tokio produktų atsargų kaupimo valstybės biudžetas kasmet negaudavo dalies įplaukų (pvz., 2017 m., kai akcizų tarifai buvo gerokai padidinti visų grupių alkoholiniams gėrimams, dėl atsargų kaupimo valstybės biudžetas negavo apie 25 mln. eurų pajamų).

Šiomis mokestinėmis priemonėmis būtų prisidėta prie ekonomikos augimui mažiau žalingų mokesčių bazės plėtojimo. Be to, padidinus akcizų tarifą etilo alkoholiui dėl išaugusiančio apmokestinimo skirtumo, palyginti su kitais alkoholiniais gėrimais, būtų dar labiau prisidėta prie šio produkto prieinamumo mažinimo, o tai atitiktų Pasaulio sveikatos organizacijos rekomendacijas mažinti alkoholinių gėrimų patrauklumą ir prieinamumą didinant akcizų tarifus. Padidinus akcizų tarifus bešviniam benzinui, gazoliams, žemės ūkio veikloje naudojamiems gazolinams bei panaikinus lengvatą šildymui skirtiems gazoliams (buitiniam krosnių kurui), tepalinėms alyvoms ir skystajam kurui (mazutams), būtų skatinamas švaresnio ir mažesnį poveikį klimato kaitai turinčio kuro (pvz., pagamintų iš atsinaujinančių energijos šaltinių, gamtinių ar suskystintų naftos dujų) naudojimas, taip mažinant išmetamų teršalų kiekį ir prisidedant prie pasaulinių pastangų kovojant su klimato kaita. Kadangi alternatyvūs degalai galėtų būti gaminami iš vietinių žaliavų, tokiu būdu būtų skatinamas naujų verslų, o kartu ir naujų darbo vietų kūrimas. Padidinus akcizų tarifus kaitinamojo tabako produktams, būtų sumažinamas cigarečių pakeičiamumo efektas (parduoto kaitinamojo tabako rinkos dalis visoje tabako produktų rinkoje išaugo nuo 0,4 proc. (2017 m.) iki 6,5 proc. (2019 m.), o cigarečių vartojimas tuo laikotarpiu atitinkamai mažėjo), taip pat būtų prisidedama prie sveikatos gerinimo tikslų įgyvendinimo.

5. Galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir priemonės, kurių reikia imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Pažymėtina, kad remiantis Europos Sąjungos rekomendacijomis dalį patiriamų kaštų keičiant kuro rūšį galima kompensuoti, taip palengvinant perėjimą prie mažiau taršių technologijų.

6. Įtaka kriminogenei situacijai, korupcijai

Siūlomas akcizų tarifų padidinimas etilo alkoholiui ir alkoholiniams gėrimams, bešviniam benzinui, gazoliams ir kaitinamojo tabako produktams galėtų turėti įtakos asmenų paskatoms bandyti šiuos produktus įvežti nelegaliai iš trečiųjų šalių, kuriose jų kainos yra mažesnės nei Lietuvoje. Tačiau ir toliau bus aktyviai taikomos bendros koordinuotos kontroliuojančiųjų valstybės institucijų priemonės, skirtos kovai su nelegaliu prekių įvežimu. Be to, Projektų priėmimas, tikėtina, sumažins valstybės biudžeto išlaidas, patiriamas dėl stipraus alkoholio vartojimo sukeltų pasekmių.

Projektai nėra skirti korupcijos mažinimo priemonėms įgyvendinti.

7. Įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimtų Projektų įgyvendinimas galėtų padidinti ūkio subjektų, savo veikloje naudojančių bešvinį benziną, gazolius, tepalines alyvas ar skystąjį kurą (mazutus), veiklos kaštus.

8. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Projektus, pakeisti ar priimti naujų teisės aktų nereikės.

9. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų ir kitų norminių teisės aktų rengimo tvarkos įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Projektuose nėra naujai apibrėžiamos sąvokos.

10. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Projektų nuostatos neprieštarauja Europos Sąjungos dokumentams ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai.

11. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Projektų nuostatomis įgyvendinti reikės pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. birželio 26 d. nutarimą Nr. 667 „Dėl Gazolių, skirtų naudoti žemės ūkio veiklos subjektams žemės ūkio produktų gamybai, įsigijimo taisyklių patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. vasario 4 d. nutarimą Nr. 104 „Dėl Gazolių, skirtų naudoti akvakultūros ir verslinę žvejybą vidaus vandenyse vykdančioms įmonėms, įsigijimo taisyklių patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos energetikos ministro ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2015 m. lapkričio 9 d. įsakymą Nr. 1-253/IV-884 „Dėl Kuro, kuriam taikomos akcizų lengvatos, kontrolės tvarkos aprašo patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2019 m. rugpjūčio 27 d. įsakymą Nr. 1-239 „Dėl Kietojo ir skystojo kuro apskaitos energijos gamybos šaltiniuose taisyklių patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2015 m. gruodžio 1 d. įsakymą Nr. 1-279 „Dėl Kuro, kuriam taikomos akcizų lengvatos, žymėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2011 m. sausio 25 d. įsakymą Nr. VA-16 „Dėl Naftos produktų, bioproduktų, kitų degių skystų produktų ir gamtinių dujų apskaitos taisyklių patvirtinimo“, Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2008 m. vasario 11 d. įsakymą Nr. VA-14 „Dėl Cigarečių inventorizavimo taisyklių“. Taip pat turėtų būti pripažintas netekusiu galios Valstybinės mokesčių

inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2002 m. rugpjūčio 19 d. įsakymas Nr. 246 „Dėl Prekybos šildymo kuru taisyklių“.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Dėl padidintų akcizų tarifų ir akcizų skirtumo sumokėjimo prievolės naujo akcizų tarifo įsigaliojimo dieną nustatymo valstybės biudžetas 2020 metais papildomai galėtų gauti apie 68,3 mln. eurų pajamų, iš kurių:

- apie 7 mln. eurų pajamų dėl akcizų padidinimo bešviniam benzinui;
- apie 24 mln. eurų pajamų dėl akcizų padidinimo gazoliams;
- apie 6,5 mln. eurų pajamų dėl akcizų padidinimo gazoliams, skirtiems naudoti žemės ūkio veiklos, įskaitant akvakultūros ar verslinės žvejybos vidaus vandenyse veiklą, subjektams žemės ūkio produktų gamybai;
- apie 14,8 mln. eurų pajamų dėl akcizų lengvatos panaikinimo šildymui skirtiems gazoliams;
- apie 10 mln. eurų pajamų dėl akcizų padidinimo etilo alkoholiui;
- apie 6 mln. eurų pajamų dėl spartesnio akcizų padidinimo kaitinamojo tabako produktams.

13. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Projektų rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Projektų žodžiai (pagal Europos žodyną *Eurovoc*) yra šie: *etilo alkoholis, akcizų tarifas, akcizai, bešvinis benzinai, gazoliai, šildymui skirti gazoliai, skystasis kuras, mazutai, kaitinamojo tabako produktai*.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.
